

TELEPÜLÉSKÉPI RENDELET MÓDOSÍTÁSÁNAK LEÍRÁSA

Csolyospálos Kossuth utca 75/1. szám alatti 210 hrsz-ú telken álló épületegyüttes helyi védelmét Képviselő-testület kezdeményezte tájházzá alakítással összefüggésben.

Csolyospálos község településképinek védelméről szóló 16/2017. (XII.19.) önkormányzati rendeletének 1. mellékletében szereplő helyi egyedi védettségű épületek között fenti épületegyüttes nem szerepel.

ÉRTÉKVIZSGÁLAT

Csolyospálos Kossuth Lajos utca 75/1 szám alatti 210. hrsz-ú telken álló épületegyüttes helyi védelem alá helyezéséhez

Csolyospálos Község Önkormányzata Képviselő-testületének Csolyospálos Község településképinek védelméről szóló 16/2017. (XII.19.) önkormányzati rendelet 6.§ alapján 6.§ (1) *A helyi védelem alá helyezést, vagy annak megszüntetését a polgármesternél bárki írásban kezdeményezheti.*

(2) *A helyi védetté nyilvánítás vagy helyi védettség megszüntetésének kezdeményezéséhez a javaslattevőnek az alábbi dokumentumokat kell csatolnia:*

a) helyi egyedi védelem esetén:

aa) helyszínrajz,

ab) utca és házszám vagy helyrajzi szám megjelölése,

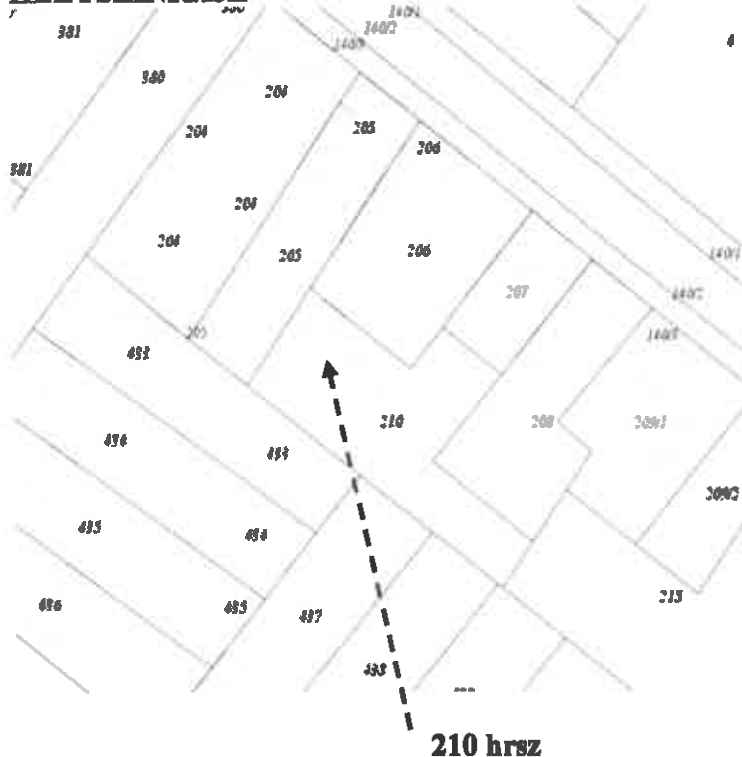
ac) a helyi építészeti örökség részét képező egyedi értéket bemutató, részletes, jól értelmezhető fotódokumentáció,

ad) a helyi építészeti örökség részét képező egyedi érték rendeltetésének, használati módjának leírása,

ae) növényegyed, növénycsoport vagy fasor esetén karakter- és állapotleírása,

af) a helyi védelemre vonatkozó javaslat rövid indokolása,

HELYSZÍNRAJZ

210 hrsz

(Az alaptérkép épületfeltüntetése a tényleges állapottól eltér)

ISMERTETÉS

A 210 hrsz-ú telek beépítése az 1920-as évekből való.

A telek beépítése, meglévő épületei eredeti XX. század első harmadában épített formájában való helyreállítást követően tökéletesen alkalmasak a XX. század eleji parasztgazdasági életforma szemléltetésére. Tájház kialakítására alkalmas, amint azt az épületegyüttes részletes leírását tartalmazó alábbiak szerinti helyszíni szemle és leírás is rögzít.

FOTÓDOKUMENTÁCIÓ

Lakóépület

Gazdasági épületek

A csölyospálosi Kossuth Lajos utca 75/1. szám alatt található épület helyszíni szemléje

Helyszíni szemle: 2020. augusztus 3.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága (MTKI) képviseletében dr. Bereczki Ibolya öngozotti feladatokért felelős főigazgató-helyettes, Buzás Miklós főépítész és Kneifár Viktória néprajzos muzeológus

A tervezett tájház képviseletében Á. Fűrös János polgármester, Szöginé Lajkó Erika jegyző, Tóth-Molnár Ilona és Tóth-Molnár Etelka örökösök, Temesváry János és Rácz-Mészáros Melinda vállalkozók, dr. Fodor Ferenc főmuzeológus (Móra Ferenc Múzeum, Szeged), dr. Mád László adjunktus (Szegedi Tudományegyetem), dr. Simon András tanszékvezető egyetemi docens (Szegedi Tudományegyetem) és Tapodi Kálmán újságíró (Petőfi Népe)

A leendő tájház részéről 2020. július 21-én kelt levélben jelezték a Szabadtéri Néprajzi Múzeum felé tájház alapítási szándékukat, melynek alapján július 24-én felvettük a kapcsolatot Á. Fűrös Jánossal, Csölyospálos polgármesterével.

Az épület építési dátuma 1926-ra tehető, melyet a helyszínen látott építészeti jellemzők is alátámasztanak. Az 1898-as kataszteri térképen nem látható az épület, a kézzel javított vázlatban már megtalálható, de annak a módosításnak a pontos dátuma nem ismert. A házat Magyar Ferenc módos parasztagazda építette, amely korábban a Pálos 16. szám alatt volt megtalálható. Az épület eredetileg két lakóhelyiséggel és kamrával épült, vályogfalakkal és réti mészsző – helyi nevén terméskő – alapokkal. Az eredeti három helyiség felett a tető egységes képet mutat. A ház homlokzatán látható ablakok építéskorok, a konyhában található már egy későbbi átépítés eredménye. A szoba és a konyha (a két eredeti helyiség) volt fűthető, a később hozzáépített hátsó szoba fűstelvezetését utólag egy felvőkéménnyel köbtötték össze. A tetőfedő anyag eredetileg faszindely, valószínűleg az 1930-40-es évek környékén történt bővítés során fedték palával, a bővítéssel egyidőben. A ház előtt lévő, eredetileg nyitott munkateret, mely valószínűsíthetően oszlopokon állt ekkor tették zárttá. Az eredeti túlnyúló garandákat lefűrészezték és jó minőségű, valószínűleg Erdélyből származó fenyőgarandákkal toldották meg. A tetőszerkezet is jellemzően ebből a faanyagból épült, mely a tulajdonosok módos voltát (80-100 kat. hold földbirtok, több, mint 400 négyszögű szőlő) bizonyítja.

A jelenleg a házzal egybeépült pince feletti toldást alföldi faanyagból készítették, amely valószínűleg korábban egy különálló épületrész lehetett, amit toldással építettek a főépülethez. Az átépítés az 1960-as években történt, amikor mészakohomok téglából épült falakkal választották le az egyes helyiségeket a korábbi hozzátoldásból. A két szoba és a konyha felosztásához ekkor nem nyúltak hozzá. Ebből az időből származik a jelenleg használt bejárati ajtó is.

Az udvaron található gazdasági épületek toldásai is valószínűleg az 1960-as évek környékén épülhettek, mikor a tanyahez tartozó nagyobb gazdasági épületeket elvették a tulajdonosoktól. A kukoricagóré korábban is ott állhatott, melyhez a terméskőből épített disznóólakat későbbi toldásként építették. Az udvar másik végében található, alápincézett gabonás (hambár) szintén alföldi faanyagból épült, a nyílászárói egy korábbi épület elemei lehetnek. Jelligét tekintve (nyitott, kertészes előtér) a beépítések előtt a lakóház is hasonlóan nézhetett ki.

SKANZEN

Néprajzi
Múzeum

1033 Széchenyi
Családközpont 3-12

Hétfő: 10-16:00:300
Kedd: 10:30-16:00:312

www.skansen.hu
skansen@skansen.hu

Az épülethez tartozó nyílászárók és faanyagok jó állapotban vannak, tisztításuk és megőrzésük javasolt. Az épületen található palafedés néhány helyen cserére szorul, ehhez a településen lévő bontott anyag felkutatását ajánljuk. Az elhasználódott palafedés cserézésére – az ép cserepek megóvása érdekében – emelőrendszer használatát javasoljuk.

Az épület jelenleg hét éve lakatlanul áll, a benne lévő használati tárgyak és bútorok az egykori tulajdonosok berendezési tárgyai. A háztörténet könnyen rekonstruálható az örökösök személyes élményei, valamint a házra irányuló szakmai figyelem által. Dr. Fodor Ferenc, a szegedi Móra Ferenc Múzeum főmuzeológusa az 1980-as években gyűjtött a háziaktól tárgyakat, melyek a Kiskunmajsa Múzeumba kerültek. Ezen tárgyak visszakövetésével a tárgyi anyag is bővíthető, valamint az örökösök visszaemlékezéseinek gyűjtése is prioritást kell élvezzen a munkálatok során.

Az épület tájházzá alakítása során az első lépés az időmetszet kiválasztása, melyhez ajánlott a megjelent kollégák szakvéleményét kikérni. A hasznosítási terv elkészítése abban nyújthat segítséget, hogy az épületben lévő tárgyakat már ennek megfelelően lehet válogatni. A házban található tárgyak tematikus csoportosítása, valamint tisztítása, majd beültetése is kiemelt feladat, melyre a Szegedi Tudományegyetemmel való együttműködés lehet megoldás. Csölyospálos község részéről ideiglenes rektár biztosítása javasolt, ahol a válogatott tárgyak elhelyezhetők, valamint a későbbiekben a be nem mutatott tárgyak megőrizhetők.

Megítátásunk szerint az előkészítő munkálatok véghezvitelével működőképes tájházként tud funkcionálni az épület. Javaslatunk, hogy az első szoba, valamint a konyha hagyományos, enteriőrös berendezéssel az 1950-60-as évek előtti időszakot mutassa be, melyhez a bemutatás rekonstruálását a családi emlékezet segítheti. A későbbi építési hátsó szoba esetében az 1980-as évek megjelenítése is lehetséges, mellyel egy család-történeti időutazás mutatható be a látogatók számára. Az Algyői Tájház mintájára itt egy félfenterőrs megoldást javaslunk, ami nagyobb szabadságot nyújt a bemutató muzeológusnak a múzeumi trendek megvalósítása szempontjából.

Az épület későbbi beépítésénél több kérdés is felforrhat ettől függően, hogy milyen céllal szeretnék hasznosítani. Ha a belső szobák valamelyikére reflektál, akkor a teljes eredeti visszaállítás mutatja be hitelesen a ház egykori állapotát. Amennyiben a helyiségek valamilyen használati funkcióval bővílnék, úgy megfelelő kommunikációval egy építéstörténeti tárlatvezetés megmutatja a ház történetét. A bejárati építetési jobbra eső helyiségek kiszolgáló helyszíneként is funkcionálhatnak. A látogatófogadáshoz szükséges vizesblokk kialakítása itt megtörténhet, foglalkozásokhoz szükséges vízviteli lehetőség is megoldott ezáltal a helyiségből. A foglalkozások a nyári hónapokban az udvaron is végbemehetnek, de amennyiben a téli időszakban is terveznek ilyen, úgy megfelelő fűtött helyiség szükséges ehhez. Ez megoldható a félfenterőrs kiállítási egységben, ugyanakkor a foglalkozásokhoz szükséges eszközök tárolását megoldandó a bejárati építetési balra eső helyiségek egyike is szoba lehet.

A lakóépülethez tartozó pincelejárattal látható terméskövek jó lehetőségek szolgáltatnak népi építészeti témájú tárlatvezetésekhez, az épület többszöri átépítése miatt.

Az udvaron található hambár felső szintjén állandó kiállítás készíthető, ahol a tanyákhoz tartozó gazdálkodás mutatható be, a család-történetből vett erre vonatkozó részekkel. Ezen a helyen elmondható a gazdasági épületek története, valamint a tájra jellemző gazdálkodási módok. A helyreállítás módját alapvetően meghatározza, hogy mely időmetszetet/időmetszeteket kívánunk a bemutatás középpontjába állítani. Felvetéseink elsősorban ötletek, lehetőségek, a döntés minden esetben a berendező muzeológusé, reményeink szerint dr. Fodor Ferencé, akinek személye, szakmai tudása, erős helyi kötődése feltétlenül és fontos garanciát jelent a sikerre.

SKANZEN

Széchenyi
Állami
Múzeum

2800 Szekesfehervar
Gala utca 22-23

Telefon: 06-20-502 500
Fax: 06-20-502 502

www.skansen.hu
skansen@skansen.hu

A lakóház helyreállítási munkálataihoz forrás biztosítása érdekében ajánljuk a Magyar Falu Program és a Teleki László Alapítvány gondozásában működő Népi Építészeti Program kiírásainak nyomon követését. Ezen pályázatokon való részvételhez elengedhetetlen az épület műemléki-, vagy helyi védettsége, mely eljárás indítását a helyszínen is javasoltuk. A munkálatok előrehaladtával a muzeális intézményi működési engedély megszerzését javasoljuk, mellyel a Kubinyi Ágoston Program forrásaira is tudnak pályázni. A Népi Építészeti Programhoz tartozó kiírásban az elvégzendő munkákhoz tartozó szakemberek elérhetősége is megjelenik.

A továbbiakban javasoljuk a Magyarországi Tájházak Szövetségének felkeresését és a Szövetséghez való csatlakozást. A Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága honlapján található TudásTár-ban a kezdeti fázisokhoz is hasznosítható kiadványaink feltérképezése segítheti a munkálatok módszertani hitelességének fenntartását. A honlapon továbbá a pályázati lehetőségekről és a programokról is tudnak tájékozódni (<http://tajhazigazgatosag.skanzen.hu/>). A Facebook oldalunkon hetente több alkalommal inspiráló példákkal, valamint a programunkon készült színes beszámolók érhetők el. (<https://www.facebook.com/MTKI.Skanzen/>). A szakmai kérdésekben továbbra is állunk rendelkezésre a megadott elérhetőségeinken.

Szentendre, 2020. augusztus 4.

A szakvéleményt a helyszíni bejárás alapján készítette:

Kmetlár Viktória
néprajzos muzeológus
Magyarországi Tájházak Központi Igazgatósága

A szakvéleményt jóváhagyta:

Dr. Bereczki Ibolya
igazgatói feladatokért felelős főigazgató-helyettes

Buzás Miklós
főépítész

